

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

1/2016

гр.София, 30.01.2017 г.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегии, в съдебно заседание на 1 декември 2016 год. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Търговска колегия:

ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ

на ОТДЕЛЕНИЯ: БОЙКА СТОИЛОВА
ВАНЯ АЛЕКСИЕВА
ТОТКА КАЛЧЕВА
СВЕТЛА ДИМИТРОВА
ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. РОСИЦА КОВАЧЕВА	16. МАРИАНА КОСТОВА
2. ЖАНИН СИЛДАРЕВА	17. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
3. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА	18. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
4. СТОИЛ СОТИРОВ	19. ЕМИЛ МАРКОВ
5. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА	20. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА
6. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	21. ЕМИЛ ТОМОВ
7. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	22. АЛБЕНА БОНЕВА
8. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	23. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА
9. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА	24. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
10. ВЕСКА РАЙЧЕВА	25. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
11. ПЛАМЕН СТОЕВ	26. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА
12. ЗЛАТКА РУСЕВА	27. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
13. ДИЯНА ЦЕНЕВА	28. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
14. МАРИЯ ИВАНОВА	29. ОЛГА КЕРЕЛСКА
15. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	30. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ

31. ВЕСЕЛКА МАРЕВА	46. ПЕТЯ ХОРОЗОВА
32. БОРИС ИЛИЕВ	47. МАЙЯ РУСЕВА
33. БОНКА ЙОНКОВА	48. АННА БАЕВА
34. ДИАНА ХИТОВА	49. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА
35. БОЯН ЦОНЕВ	50. НИКОЛАЙ МАРКОВ
36. БОЯН БАЛЕВСКИ	51. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ
37. ИРИНА ПЕТРОВА	52. СВЕТЛА ЧОРБАДЖИЕВА
38. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА	53. ЕРИК ВАСИЛЕВ
39. РОСИЦА БОЖИЛОВА	54. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА
40. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ	55. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА
41. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ	56. ВАНЯ АТАНАСОВА
42. КОСТАДИНКА НЕДКОВА	57. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ
43. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ	58. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА
44. ЛЮБКА АНДОНОВА	
45. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА	

при участието на секретаря Даниела Цветкова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 1 по описа за 2016 г.
на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии
докладвано от съдия ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ и съдия ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ

Тълкувателно дело № 1/2016 г. по описа на общото събрание на гражданската и търговската колегии (ОСГТК) на Върховния касационен съд (ВКС) е образувано с разпореждане на председателя на ВКС от 22.01.2016 г., конкретизирано с разпореждане на председателя на ВКС от 10.10.2016 г., за приемане на тълкувателно решение по следния материалноправен въпрос: **„Относно правото на пострадалия да получи обезщетение от делинквента над изплатеното от застрахователя обезщетение по задължителната застраховка по риска „Гражданска отговорност” на автомобилистите въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият е заявил, че е напълно обезщетен за съответната вреда”.**

Тълкувателното дело е образувано с оглед постановеното определение № 413/26.11.2015 г. по гр. д. № 3762/2015 г. на ВКС, IV г. о., с което касационният състав, след като е констатирал противоречие в практиката на ВКС по поставения по-горе материалноправен въпрос, е спрял производството по делото на основание чл. 292 от ГПК и е предложил на ОСГТК на ВКС да постанови тълкувателно решение.

За да се произнесе, общото събрание на гражданската и търговската колегии на ВКС съобрази следното:

Налице е противоречиво разрешаване на посочения материалноправен въпрос от ВКС със застъпени две противоположни становища.

В първата група решения на състави на ВКС, постановени по реда на чл. 290 от ГПК, се застъпва становището, че когато пострадалият е сключил споразумение със застрахователя по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите за изплащане на обезщетение за вредите от застрахователното събитие, изрично заявявайки, че изплатената сума ги покрива изцяло, той няма правото да получи от делинквента обезщетение за същите вреди, за които е бил обезщетен от застрахователя по силата на постигнатото споразумение. Липсата на основание за пострадалия да търси повторно обезщетение и от прекия причинител се обосновава с аргумента, че застрахованият и застрахователят имат спрямо увредения еднакво по съдържание задължение за репариране на вредите от осъществения застрахователен риск, както и с оглед наличието на функционална зависимост на застрахователното правоотношение, от което произтича отговорността на застрахователя, с деликтното правоотношение, от което произтича отговорността на делинквента.

В другото становище, застъпено в практиката на ВКС, се поддържа, че когато застрахователят по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите е удовлетворил изцяло пострадалия, последният има основание да търси повторно обезщетение и от прекия причинител. Този извод е основан върху тезата, че спогодбата, имаща характер на договор, поражда действие само между страните – увреденото лице и застрахователя, но не и спрямо делинквента, ако той не е участвал при сключването ѝ. Изявленията на увреденото лице относно фактите могат да се противопоставят само на застрахователя и то доколкото е заявен валиден и допустим отказ от права предвид договарянето чрез взаимни отстъпки между страните. Посочва се, че по деликтния иск съдът би могъл да съобрази само реално полученото обезщетение, заплатено от застрахователя, с което са репарирани вредите на пострадалия в размера по споразумението.

ОСГТК на ВКС приема за правилно първото становище.

Притезателното имуществено право на увреденото лице спрямо застрахователя на делинквента по прекия иск по чл. 432, ал. 1 от Кодекса за застраховането (КЗ), респ. чл. 226, ал. 1 от КЗ (отм.), е уредено в съотношение на алтернативност с деликтното право на пострадалия по чл. 45 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД) срещу носителя на гражданската отговорност. Съобразно разясненията, дадени в т. 1 от тълкувателно решение № 2/6.06.2012 г., по тълкувателно дело № 1/2010 г. на ВКС, ОСТК, прякото и деликтното право на пострадалия възникват едновременно с общи елементи в пораждащия ги фактически състав, съществуват успоредно като конкуриращи се права и се погасяват в един и същи момент, но след окончателното удовлетворяване на увреденото

лице. Въпрос на преценка на носителя на тези права е от кого да потърси репарирание на претърпените вреди. Когато застрахователят удовлетвори пострадалия, последният няма основание да търси повторно обезщетение и от причинителя на вредата, защото задължението за обезщетяване на вредите от осъществения застрахователен риск е еднакво по своето съдържание и за застрахования делинквент, и за неговия застраховател. Както е посочено в мотивите към т. 1 на тълкувателно решение № 1/23.12.2015 г. по тълкувателно дело № 1/2014 г. на ВКС, ОСТК, когато обхватът и размерът на вредите са едни и същи, те имат обвързващо действие в материалноправно отношение. Въпреки че отговорността на застрахователя и тази на делинквента произтичат от различни правоотношения, същите са функционално свързани, тъй като непозволеното увреждане е елемент от фактическия състав на застрахователното събитие.

При сключено извънсъдебно споразумение между пострадалия и застрахователя по задължителната застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите, с което те са постигнали съгласие за изплащане на обезщетение за вредите от застрахователното събитие, изрично заявявайки, че платената сума ги покрива изцяло, увреденото лице няма основание да търси репарирание на същите вреди отново по съдебен ред както от застрахователя по чл. 432, ал. 1 от КЗ, респ. чл. 226, ал. 1 от КЗ (отм.), така и от делинквента по чл. 45 и сл. от ЗЗД. Валидно сключеното споразумение е израз на волята на страните за уреждане на възникналото правоотношение относно обезщетението за претърпени вреди от непозволеното увреждане. Функционалната връзка на деликта с основанието за плащане на застрахователното обезщетение обуславя извода, че с изплащането от застрахователя на обезщетението, предмет на сключеното споразумение, се погасява както прякото право на увредения срещу застрахователя, така и деликтното му право срещу причинителя на вредата.

За погасяване на материалното право на пострадалия да получи допълнително обезщетение от делинквента е без значение обстоятелството, че последният не е участвал в споразумението и че спогодбата има действие само между страните, които са я сключили. Меродавно в случая е, че увреденото лице като страна по спогодбата е обвързано от даденото от него извънсъдебно съгласие да бъде обезщетено напълно с изплащането на уговорения в споразумението размер на обезщетението. С получаването на уговореното обезщетение е изпълнена социалната функция и предназначението на предоставеното на пострадалия с чл. 432, ал. 1 от КЗ, респ. чл. 226, ал. 1 от КЗ (отм.), пряко право на иск срещу застрахователя на делинквента. Същевременно невъзможността да се търси допълнително обезщетение от делинквента за същите вреди ограничава сключването на споразумения между увреденото лице и застрахователя при занижен размер на обезщетението, освобождаващо последния от отговорността му по застрахователния

договор за обезщетяване на претърпените вреди в пълен размер (до лимита на застрахователната сума).

При удовлетворяване на увреденото лице с изплащане от страна на застрахователя на уговореното в споразумението обезщетение в пълен размер претенцията на пострадалия против делинквента по чл. 45 и сл. от ЗЗД се явява неоснователна, но не и недопустима, тъй като основателността на иска не е процесуална предпоставка за надлежното му упражняване. Увреденото лице може да получи обезщетение само за вредите, които са останали неудовлетворени, а това са вредите, които не са били предмет на споразумението – други по вид и/или новонастъпили вреди, както и когато споразумението е ограничено от лимита на застрахователната сума по сключената застраховка. В тези случаи, както и когато споразумението е недействително, отговорността на делинквента може да бъде ангажирана за разликата между полученото обезщетение до размера на действително претърпените вреди.

По изложените съображения общото събрание на гражданската и търговската колегии на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

Пострадалият няма право да получи обезщетение от делинквента над изплатеното от застрахователя обезщетение по задължителната застраховка по риска „Гражданска отговорност” на автомобилистите въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият е заявил, че е напълно обезщетен за съответната вреда.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
ПРЕДСЕДАТЕЛ на Търговска колегия:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ: БОЙКА СТОИЛОВА.....

ВАНЯ АЛЕКСИЕВА.....

ТОТКА КАЛЧЕВА.....

СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....

ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА.....

БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. РОСИЦА КОВАЧЕВА.....	31. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
2. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....	32. БОРИС ИЛИЕВ.....
3. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА.....	33. БОНКА ЙОНКОВА.....
4. СТОИЛ СОТИРОВ.....	34. ДИАНА ХИТОВА.....О.М.
5. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....	35. БОЯН ЦОНЕВ.....
6. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	36. БОЯН БАЛЕВСКИ.....
7. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....	37. ИРИНА ПЕТРОВА.....
8. СВЕТЛА ЦАЧЕВА.....	38. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
9. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА.....	39. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....
10. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....О.М.	40. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
11. ПЛАМЕН СТОЕВ.....	41. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
12. ЗЛАТКА РУСЕВА.....	42. КОСТАДИНКА НЕДКОВА.....
13. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	43. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....
14. МАРИЯ ИВАНОВА.....	44. ЛЮБКА АНДОНОВА.....
15. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	45. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
16. МАРИАНА КОСТОВА.....	46. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....
17. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....	47. МАЙЯ РУСЕВА.....
18. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....	48. АННА БАЕВА.....
19. ЕМИЛ МАРКОВ.....	49. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....
20. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....	50. НИКОЛАЙ МАРКОВ.....
21. ЕМИЛ ТОМОВ.....	51. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ.....
22. АЛБЕНА БОНЕВА.....	52. СВЕТЛА ЧОРБАДЖИЕВА.....
23. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....	53. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
24. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....	54. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА.....
25. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....	55. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....
26. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....	56. ВАНЯ АТАНАСОВА.....О.М.
27. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....	57. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
28. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....	58. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА.....
29. ОЛГА КЕРЕЛСКА.....	
30. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....	

Особено мнение към Т.Д. № 1/2016 г. по описа на ОСГТК на ВКС

„Относно правото на пострадалия за обезщетение от делинквента над изплатеното обезщетение от застрахователя въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият е приел, че е напълно обезщетен за съответната вреда.“

Отговорът на въпроса би следвало да е:

„Пострадалият **има** право получи обезщетение от делинквента над изплатеното от застрахователя обезщетение по задължителна застраховка по риска „Гражданска отговорност“ на автомобилистите въз основа на постигнато споразумение, в което увредения е заявил, че е напълно обезщетен за съответната вреда.“

Споразумението между застрахователя и увреденото лице представлява по своята правна същност спогодба по смисъла на чл.365 и сл. ЗЗД и като всеки договор, съгласно разпоредбата на чл.21, ал.1 ЗЗД, поражда действие само между страните, а в предвидените в закона случаи - и по отношение на трети лица. В чл.434 ал.1 КЗ, респ. в чл.228 ЗК /отм./ е уредена само спогодбата между увредения и застрахования, като е предвидено, че тя има действие за застрахователя, само ако я одобри, поради което следва извода, че спогодбата не може да има действие спрямо трето лице/ делинквента/, което не е страна по нея.

При сключено споразумение между застрахователя и пострадалия и прието обезщетение за вреди, изявлението на пострадалия, че счита претенция си за удовлетворена и че няма други претенции спрямо застрахователя, не е изявление на длъжника, каквото качество пострадалият няма спрямо застрахователя. В отношенията между делинквента и пострадалия, споразумението в частта за изявленията на пострадалия няма действие. По деликтния иск съдът следва да съобрази само реално полученото обезщетение, заплатено от застрахователя за репариране на вредите на пострадалия в размера по споразумението, при определяне размера на дължимото се такова за всички вреди.

Пострадалият не е длъжен да иска от застрахователя обезщетение за всички вреди от деликта- имуществени и неимуществени. Същият може да разпредели обезщетението между застрахователя или делинквента, както и да го претендира само от последния. Ако лишим пострадалия от право да претендира обезщетение от делинквента, ще го лишим и от възможността да претендира всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането, така както изискват разпоредбите на чл.51 и 52 ЗЗД. Тълкуването на законовите разпоредби дава възможност на пострадалият да търси пълно

обезщетение на претърпените вреди - имуществени и неимуществени, още повече когато е получил обезщетяване само на част по постигната спогодба със застрахователя.

Не е без значение и факта, че застрахователят може да плати на третото лице , независимо, че застрахованият делинквент смята, че не носи гражданска отговорност, т.е. последният не може да бъде лишен от възможност да се защити срещу деликтния иск на пострадалия. Отговорността на делинквента не е функционално обусловена от отговорността на застрахователя, тъй като отговорността на първият е първична, а на застрахователят вторична и обусловена. Изявленията на увреденото лице относно фактите могат да се противопоставят само на застрахователя и то доколкото е заявен валиден и допустим отказ от права предвид договарянето чрез взаимни отстъпки между страните. В отношенията между делинквента и пострадалия, споразумението в частта за изявленията на пострадалия няма действие.

Подписали с особено мнение:

Веска Райчева

Ваня Атанасова

Диана Хитова

